

Pavel Večeřa

Bilance výstavní činnosti Městského muzea a galerie Břeclav v roce 1999

Uplynulý rok 1999 představoval pro Městské muzeum a galerie Břeclav poměrně rušnou sezónu, během níž se zde uskutečnilo šest výstav instalovaných v prostorách vlastního muzea, čtyři panelové expozice umístěné v chodbách instituce a šest výstav galerijních. Po náročné rekonstrukci budovy muzea, definitivně ukončené na jaře 1998, se výstavní sezóna roku 1999 stala novým zahájením výstavních aktivit břevclavského muzea.

Přehlídku výstav umístěných v sálech vlastního muzea zahajovala expozice s poněkud tajemným názvem Co skrývá depozitář, která byla započata slavnostní vernisáží 21. ledna 1999 a demontována o pět týdnů později, 28. února. Záměrem této výstavy bylo prezentovat sběratelskou činnost Městského muzea a galerie, která je neodmyslitelnou součástí pracovního plánu této kulturně-odborné instituce. Pozornost na sebe v této souvislosti koncentrovala především sbírka lidového oděvu, která je v depozitáři břevclavského muzea zastoupena poměrně bohatou kolekcí. Návštěvníci výstavy měli možnost zhlédnout vedle předmětů národopisného charakteru také pozoruhodný fotodokumentační materiál věnovaný zejména kulturnímu a architektonickému vývoji Břeclavi v průběhu 19. a 20. století. Hlavní důraz však byl kladen na etnografický rozměr expozice. Nedílnou součástí výstavy představovalo tradiční pracovní nářadí a různé drobné trojrozměrné předměty evokující charakter materiální kultury venkovského života minulosti. Hlavní pozornost však autoři výstavy, jak již bylo řečeno, věnovali kroji a krojovým součástem. Z bohaté přehlídky pracovního, ale hlavně slavnostního lidového oděvu návštěvníci expozice Co skrývá depozitář zaujali především staré vlněné z 19. století, dále vyšívané obojky, fjertochy, hedvábné šátky zvané střapčáky či lajble. ale také mužské konopné nebělené kalhoty.

Z jiného soudku pocházela následující výstava, která probíhala na půdě Městského muzea a galerie mezi 4. březnem až 30. dubnem, a uváděla návštěvníka nejenom do lákavého prostředí kaváren a salonů. Výstava nazvaná Vůně kávy a tabáku byla zapůjčena Západomoravským muzeem v Třebíči a Národním zemědělským muzeem ve Valticích a dokumentovala výrobu dýmek a složitý proces pěstování, sklizně, pražení a exportu kávy, ale také rituály spjaté s její konzumací. Již z tohoto krátkého exposé je zřejmé, že výstava Vůně kávy a tabáku měla dvě části, sekci věnovanou dýmčím a sekci zabývající se realitami spjatými s fenoménem kávy. Dýmky byly prezentovány jako předmět sběratelského zájmu, a v tomto smyslu mohlo pro návštěvníka představovat určité překvapení množství druhů materiálů požívaných k tomuto účelu, jako např. hlína, porcelán, měkké horniny, bruyér, eben či dokonce bambus. Tato část expozice věnovala ovšem také pozornost výrobcům dýmek, světovým stejně jako českým. Poněkud exotické téma kávy bylo zpracováno ze dvou úhlů, jednak výrobního, jednak konzumentského. Pití kávy je dodnes spjato s vlnitým a diskusi přejícím prostředím útulných kaváren. Těm břevclavským bylo v kontextu výstavy věnováno také důležité místo, čímž expozice naplnila i smysl kulturně regionální.

Z hlediska časového krátkou, avšak svým originálním rozměrem významnou, byla květnová výstava Drahé kameny v pravěku Moravy a Slezska, která v prostorách Městského muzea a galerie Břeclav probíhala od 3. května do 30. dne téhož měsíce. Byla zapůjčena z fondů Moravského zemského muzea v Brně a jejím smyslem bylo dokumentovat mnohostranný účel používání drahých kamenů v pravěkých dějinách Moravy a Slezska, které lze datovat od období paleolitu až po rušné období stěhování národů v 5. a 6. století po Kristu, kdy v našich zemích vstoupilo slovanské osídlení starší podloží germánské. Expozice obsahovala několik aspektů; jednak se soustředila na úroveň vyspělosti řemeslného zpracování drahých kamenů, dále sledovala jejich náplň ve smyslu magickém a kultovním, a konečně neponechávala stranou ani rovnu uměleckou, která je nepřehlédnutelnou součástí této stránky materiální výbavy pravěkých kultur.

Prakticky celou letní sezónu dominovala výstavním prostorám břevclavského muzea výstava nazvaná lakonicky Uniforma a stejnokroj ve 20. století, která byla slavnostní vernisáží zahájena 10. června a ukončena až na samém prahu kalendářního podzimu, 20. září. Výstava byla tématem uniformy spjata i s téhož dne otevřenou panelovou výstavou věnovanou 160. výročí zahájení provozu Severní dráhy císaře Ferdinanda spojující Břeclav s Brnem a Vídní. Výstava byla opět zapůjčena z fondů Moravského zemského muzea v Brně – tentokrát pocházela z historického oddělení – a její náplň bylo dokumentovat vývoj uniformy v našich zemích od dob rakousko-uherské monarchie až po slavnostní stejnokroj člena Hradní stráže pocházející z počátku 90. let našeho století. Metaforicky by se dalo říci, že expozice představovala malé putování českými moderními dějinami se všemi jeho politickými a společenskými zvraty, jež se jako v zrcadle odrážely v tvárnosti vojenských uniform a jiných druhů stejnokroje. Největší pozornost věnovali autoři výstavy vojenským uniformám, hlavně c. k. rakousko-uherským, legionářským, československým z doby první republiky, ale také z let druhé světové války. Zachytili

rovněž vývoj poválečný, včetně uniformy příslušníka Lidových milic jako nedílné součásti „stejnokrojové“ atmosféry čtyřicetileté komunistické totality. Z hlediska regionálního vzbudila velkou pozornost i uniforma dobrovolníka Slovácké brigády. Presentovány byly také uniformy policejní, četnické, příslušníků SNB, stejnokroje hasičů, železničářů, zaměstnanců pošt či příslušníků rozmanitých tělocvičných jednot, zejména Sokola. Pozadí takto pojaté výstavy dotvářely i vystavené zbraně, jež tvořily faktickou součástí uniformy.

Z naprosto jiného časoprostoru pocházela podzimní výstava břeclavského muzea Borneo – perla jihovýchodní Asie, která byla zapůjčena z Okresního muzea města Žďáru nad Sázavou a jejíž náplní bylo formou fotodokumentace a entomologických sběrů podat obraz současného života deštného pralesa. Výstava probíhala ve dnech mezi 30. zářím až 20. listopadem a její součástí byla také přednáška autora výstavy Zdeňka Málka ze žďárského muzea. Hlavním lákadlem této exotické výstavy byla unikátní kolekce hmyzu z oblasti nejvyšší hory ostrova Borneo Mount Kinabalu (4101 m n. m.), kterou v roce 1995 získala přírodovědná expedice pohybující se na území malajského státu Sabah. Vystavený hmyz představoval jeden z posledních entomologických sběrů na tomto území, neboť brzy poté se zde projevil negativní ekologické důsledky drastické těžby pralesního dřeva. Jako doplněk této přírodovědecky orientované expozice lze chápat fotodokumentaci seznamující českého člověka s nezvyklou kombinací tradiční exotiky a moderní výstavby, jakou v sobě dnes spojují urbanizační centra současné Malajsie.

Poslední výstavou instalovanou v prostorách obou muzejních sálů Městského muzea a galerie v Břeclavi byla expozice s vánoční tematikou nazvaná prostě Betlémy světa, která pocházela ze soukromé sbírky bratislavského univerzitního profesora Jozefa Grusky. Na půdě břeclavského muzea byla prezentována slavnostní vernisáž 9. prosince a ukončena 17. ledna roku 2000. Výstava byla pozoruhodná především dvěma aspekty, a sice místem vzniku unikátních betlémů, a také materiálem, který byl k jejich výrobě použit. Návštěvníci nezvykle barvitě vánoční podívané měli možnost prohlédnout si betlémy z tak exotických oblastí jako je Latinská Amerika, Oceánie nebo střední Afrika. Materiálová bohatost prezentovaných vánočních betlémů prohlubovala v návštěvnických výstavách vědomí univerzality a komplexnosti křesťanství. Vystavované betlémy z nejrůznějších částí světa byly vytvářeny nejenom z oblibitálních materiálů, jako je sklo, keramika, kov, dřevo, papír, šustí, těstovina, ale také z mušlí či papyru. Každá země, téměř v jakémsi minioobraze světa, prezentovala svůj specifický přístup k betlemářské tradici, své výrobní materiály i své vidění smyslu křesťanství a poezie vánočního svátku. Z každého vystaveného exponátu dýchala atmosféra země, odkud předmět pocházel. V symbolickém smyslu vystavené betlémy působily jako vyslanci rozmanitě a přece univerzálně prožívaného mystéria Vánoc.

Vedle hlavních výstav realizovaných v prostorách muzea jsou k výstavní činnosti v MMaG Břeclav využívány rovněž panely instalované v chodbách instituce, které jsou určeny pouze k prezentaci dvourozměrných exponátů, jako jsou písemnosti, fotografie, mapy apod.

Ve výstavní sezóně roku 1999 se uskutečnily čtyři panelové expozice, přičemž z konce roku 1998 dobíhala ještě výstava nazvaná Pěvecké sdružení moravských učitelů, která měla slavnostní vernisáž již 20. září 1998 a končila předposledního ledna roku následujícího. Jejím autorem byl dlouholetý člen PSMU, bývalý profesor břeclavského gymnázia Mgr. Otakar Kudlík, z jehož sbírky také vystavené dvourozměrné předměty pocházely. O. Kudlík se úkolu zhostil s mimořádnou pečlivostí a důkladností a projevil se jako vysoce erudovaný znalec historie PSMU, tohoto významného moravského pěveckého tělesa s pozoruhodnou tradicí i značně bohatým výčtem úspěchů i na poli mezinárodním. Výstava komponovaná v duchu promyšlené chronologie mapovala dosti zevrubně historii Pěveckého sdružení moravských učitelů, soustředila se však rovněž na umělecký vývoj souboru a na potvrzení jeho uměleckého novátorství.

Na jaře představilo muzeum autorskou výstavu Valticko-lednický areál, která byla vernisáž 1. března a ukončena o tři měsíce později, 30. května. Tematicky se koncentrovala na postižení především architektonického vývoje tohoto unikátního komplexu kulturní krajiny citlivě komponující v pozoruhodný výsledný celek prvky barokní, klasicistní i romantické architektury s krajinným pozadím přírodního lesoparku zasazeného do lužního prostředí podýjské roviny. Právě symbióza architektury a krajiny, tolik žádaná moderní estetickou optikou, vedla k zapsání Valticko-lednického areálu na seznam nejceněnějších památek světového kulturního dědictví UNESCO, a povýšila tak Břeclavsko na turisticky vysoce přitažlivé místo i v mezinárodním kontextu. Základ této panelové výstavy tvořily fotografie dokumentující současný stav Valticko-lednického areálu, které uchvacovaly svou vnitřní impresí, a stavební plány seznamující diváka s procesem vzniku nejdůležitějších stavebních objektů komplexu.

Prakticky po celé léto byla na panelech v chodbě Městského muzea a galerie v Břeclavi prezentována další autorská výstava nazvaná 160 let od příjezdu prvního vlaku do Břeclavi, věnovaná historii vzniku a výstavby, ale také následného vývoje Severní dráhy císaře Ferdinanda, která propojila Vídeň a Brno, a byla první železnici, která se – konkrétně právě v Břeclavi – dotkla českých zemí. Idea výstavy vycházela ze snahy prezentovat převratný význam dráhy pro ekonomický, politický, administrativní i kulturní vývoj Břeclavi, která příjezdem

prvního vlaku fakticky vstoupila do moderní fáze svých dějin. Z obce dosud zemědělské se v krátkosti stalo městské centrum s dynamickým průmyslem procházející překotnou urbanizační modernizací. Sama výstava koncipovaná k příležitosti 160. výročí od zprovoznění této železniční linky sestávala zejména z písemností dokumentujících vznik a realizaci myšlenky Severní dráhy císaře Ferdinanda, z materiálů prezentujících proces její výstavby, z archiválií zaznamenávajících slavnosti den příjezdu první lokomotivy do Břeclavi (6. června 1839) i z dokladů, pojednávajících následný vývoj železnice. Celá ideová konstrukce výstavy byla zároveň pevně vsazena do kontextu rozvoje železniční dopravy v Evropě v první polovině 19. století.

Podzim byl v břeclavském muzeu ve znamení dalšího významného regionálního výročí, tentokrát ve sféře školské. Před osmdesáti lety, v roce 1919, bylo v Břeclavi založeno české gymnázium, jehož vznik za Rakouska-Uherska dlouhá léta blokovalo nepřátelsky naladěné německé městské zastupitelstvo. Výstava se opět nezaměřila pouze na vzdálenou historii této důležité výchovné i národní instituce na Břeclavsku, ale monitorovala rovněž různorodé aktivity současného břeclavského gymnázia. Nástrojem prezentace této instituce byly vedle obligátních fotografií, písemností a plánů také dvourozměrné předměty charakteristické pro atmosféru školy, jako např. diplomy a tabla. Expozici s primárním záměrem dokumentovat minulost i současnost břeclavského gymnázia se podařilo vhodným způsobem přiblížit atmosféru střední školy s úctyhodnou tradicí.

Konečně poslední výstavou prezentovanou na panelech Městského muzea a galerie v Břeclavi byla expozice nazvaná 17. listopad 1989, jež si položila za cíl ilustrativním, nevýkladovým způsobem zachytit převratné dny roku 1989 v Břeclavi i ve zdejším okrese. Expozice, jež měla slavnostní vernisáž za účasti městských i okresních celebrit 17. listopadu 1999 a trvala do 24. ledna následujícího roku, sledovala zpočátku den po dni, pak v kontextu rozhodujících vývojových okamžiků, listopadovou revoluci v centrech, hlavně však v samotné Břeclavi. Právě v důrazu na regionální „mikrohistorii“ spočíval hlavní přínos této výstavy, rovněž motivované logikou výročí. Výstava 17. listopad 1989 sestávala zejména z fotografií, které dokázaly věrně oživit atmosféru, magii i iluze těchto „sametových“ dní, a z novinových výstřižků, které výstižně a někdy až s groteskní ironií zachycyvaly vývoj proměny „myšlení“ i v těch nejvyšších sférách tehdejší moci.

V souvislosti s bilančí výstavní sezóny 1999 nelze opomenout realizaci expozice Lednicko-valtický areál v létě roku 1999 na Pohansku a jarní zápůjčku výstavy Kde se pivo vaří, která byla adresována Národním zemědělskému muzeu v Lednici.

Městské muzeum a galerie Břeclav propojuje ve svých aktivitách činnost muzejní i galerijní. V loňském roce představovaly galerijní aktivity stejně bohatou a pestrou stránku v práci MMG jako činnost muzejní. Uskutečnilo se zde sedm výstav, trvajících v rozmezí od jednoho do tří měsíců. Náplň galerijních výstav se nekoncentrovala jen na výtvarníky spjaté s Břeclavskem, regionem Podluží nebo s jižní Moravou, a snažila se prezentovat nejenom tradiční výtvarné postupy, nýbrž i moderní tvůrčí trendy.

Leden byl ještě ve znamení výstavy nazvané Konfese – volné sdružení výtvarníků, která představila v podobě různých výtvarných žánrů téměř třicet autorů, členů Konfese. Mezi 14. únorem až 10. březnem probíhala na půdě břeclavského muzea a galerie výstava konfrontující grafickou techniku Jana Bravence a černobílou fotografii Martina Vybírala. Jaro bylo ve znamení výstavy děl tří výtvarníků, J. Pospíšila, M. Maliny a Z. Tománka, kteří představili břeclavské veřejnosti svou rozmanitou tvorbu – obrazy, bronzové plastiky a různé malířské techniky většího formátu. Značnou pozornost jistě vzbudila letní expozice zasvěcená autorům, spjatým svým životem a tvorbou s drsným i malebným krajem Českomoravské vysočiny. Výstava nazvaná Umělci vysočiny byla zahájena 17. června a trvala do konce prázdnin, do 31. srpna. Jednalo se o retrospektivní výstavu zapůjčenou z Galerie v Novém Městě na Moravě, která obsahovala díla hlavně krajinářů, mj. i takových klasiků kraje jako J. Jambora. Zcela jiný ráz měla neformálně a uvolněně pojatá výstava Výtvarné práce studentů a absolventů břeclavského gymnázia, která probíhala měsíc na přelomu léta a podzimu (10. 9.–12. 10). Její obsah tvořila převážně malba, fotografie, koláže, ale také batika. Retrospektivní charakter měla podzimní výstava prezentující obrazy, kresby a dřevěné sochy Otakara Kudlíka a Pavla Kostrhuna, která byla ideově prezentována jako setkání učitele a žáka. Na půdě břeclavské galerie se tato výstava nazvaná lakonicky Otakar Kudlík – Pavel Kostrhun – obrazy, kresby, sochy realizovala od 15. října do 25. listopadu. Konečně poslední výstavou pestré galerijní sezóny roku 1999 byla expozice s tajemným názvem Setkání, která měla slavnostní vernisáž 2. prosince a trvala do 3. ledna roku 2000. Prezentovala se jako souborná výstava Sdružení výtvarných umělců a teoretiků jihovýchodní Moravy, jehož centrum je v Uherském Hradišti.

Závěrem lze ještě jednou konstatovat, že výstavní sezóna v roce 1999 v Městském muzeu a galerii Břeclav byla, jak po stránce muzejní, tak galerijních aktivit, obsahově nadmíru bohatá a formálně pestrá. Představovala nadějný příslib do dalšího roku i následujících let. Její průběh zároveň vytvořil určitou normu výstavní prezentace a položil latku náročnosti budoucích snah této mladé kulturně-odborné instituce.